
KRÓNIKA

AZ ÉV REGÉNYE. A szerbhorvát nyelvterületen megjelent regények közül a Boško Petrović elnököletével dolgozó zsüri Pavao Pavličić *Večernji akt* (*Esti akt*) című művét tartotta méltónak a NIN-díjra. A bíráló bizottság — áll jelentésében — körültekintően megvizsgálva és mérlegelve az 1981. évi regénytermést, úgy találta, hogy Pavličić regénye az, amely meseszövéseinek frissességével és a műfaji követelmények elmélyítésével, mindennapi életünk művészi megragadásával, sikeres kompozíciójával és alakjainak találó megrajzolásával hozzájárult a műfaj fejlődéséhez, további tökéletesítéséhez.

A fiatal és még eléggé ismeretlen zágrábi író regényéről csak most látnak napvilágot az első komolyabb értékelések. Közük érdemel említést Dési Ábelnek a 7 Nap szerkesztőjének véleménye is, aki az *Esti aktról* a következőket mondja: „Pavličić műve realista regényként indul. De ironikus hangvétele és paródiába hajló stílusa csakhamar átfurmálja a regény szerkezetét is. Az ironikus, játékos stílus a szimbolikus, utópisztikus regény műfajába vált át. Az írónak jó alkalma és lehetősége nyílik rá, hogy sokkal többet mondjon el, mint amit műve cselekménye és játékos mondanivalója ígér és látszólag sejtet. Valami hasonló dolog történik itt is, mint Bulgakov regényében, *A Mester és Margaritában*. Itt is a túlvilági erők új formáit látjuk és ezek küzdelmét a földi lények lelkéért és sorsáért. Pavličićnál a filozófiai és társadalmi kritika az irónián, a szimbolikus és

játékos hangvételen keresztül szólal meg. Csakhamar túl is lépi, meg is haladja a látszólagos eredményeket. A regény gondolatvilága lehetőséget ad arra, hogy egyszerre több rétegű, több jelentőségű mondanivalót ismerjünk meg... Regénye tartalmas, ötletes, szellemes mű. Gazdag szellemi és embeni világa egy nagyon szépen kiteljesedő író egyéniséget tárja elénk. Az író még csak 36 éves, fejlődési lehetőségei szinte végtelenek. Bármihez nyúl, kíváló alkotást hozhat létre.” — írja Dési. Az új NIN-díjas íróról még csak néhány életrajzi és pályaképi adat. Vukováron született 1946-ban, tanulmányait Zágrábban végezte, jelenleg a horvát főváros bölcsészkarának előadója. Főleg regényeket ír. Eddig több bűnügyi regényére figyeltek fel. Már egy évvel ezelőtt *Umjetni orao* című regénye is a NIN-díj zsüri szűkebb listáján szerepelt.

A belgrádi Politika-ház szokásához híven a regénydíjjal egyidőben kihirdette a publicisztikai és a képzőművészeti díjának nyerteseit is. A publicisztikai díját ezúttal megosztottan ítelték oda Najdan Pašić belgrádi professzornak *Istorijski put Komune* (A Kommun történelmi útja), illetve Sveta Lukić *Kultura među narodima* (A kultúra és az emberiség) című tanulmánykötetért. Najdan Pašić a jelzett történelmi intervallumban, az osztálytársadalomnak, valamint a társadalmi erők embertől való elidegenedése túlhaladásának útjait vizsgálja, miközben kritikai bonckés alá veszi az ezzel kapcsolatos elméleteket és tapasztalatokat. Sveta Lukić könyvé-

ben a különböző fejlődési szinten levő és eltérő történelmi és műveltségi hagyományokkal rendelkező népek kulturális kölcsönhatását tanulmányozza. Eközben külön figyelmet szentel az ezzel kapcsolatos európai térhódításnak, az újonnan felszabadított országok kulturális felemelkedésének, valamint a legfejlettebb kultúrák hatásának a jugoszláv népekre.

A Vladislav Ribnikarról elnevezett képzőművészeti díj nyertese Bozsidar Damjanovszki Belgrádban élő macedón festő, aki az elismerést a fővárosi Modern Képzőművészeti Múzeumban megtartott kiállításával érdemelte ki. Damjanovszki a legfiatalabb képzőművész-nemzedékhez tartozik.

HERCEG JÁNOS ÉLETMŰ-DÍJA. A Vajdasági Íróegyesület tavaly alapított életmű-díját Herceg Jánosnak a jugoszláviai magyar irodalom kimagasló egyéniségének ítélte oda. Az 1909-ben született Herceg János — olvashatjuk a bizottsági jelentésben — regény- és novellairóként, költőként, irodalomkritikusként és fordítóként egyformán jelentős műveket hozott létre. Mintegy húsz eredeti és ötven fordításkötete tanúskodik erről.

BIZOTTSÁG MIROSLAV KRLEŽA HAGYATÉKÁNAK GONDOZÁSÁRA. Horvátországban külön bizottság alakul, amelynek tagjai Miroslav Krleža műveinek kiadásával, tanulmányozásával és alkalmazásával foglalkoznak, valamint feladatuk lesz ápolni e jeles írónk emlékét.

Tanácsadó társadalmi testületként a bizottság a legrövidebb időn belül megkezdni munkáját, minden bizonnyal, a Horvát Művelődési, Testnevelési és Műszaki-Kulturális Köztársasági Bizottság mellett.

A fentieket dr. Stipe Šuvar, a Horvát Művelődésügyi Köztársasági bizottság elnöke közölte a zágrábi sajtóértelmezleten. Az újságíróknak a köztársaság művelődéspolitikájának

időszerű kérdéseiről beszélt. Elmondta, hogy a bizottságnak még nem határozták meg pontosan a hivatalos elnevezését, javasolták, hogy tagjai legyenek a horvát és a jugoszláv íróegyesületek és szövetségek képviselői, a Jugoszláv Lexikográfiai Intézet képviselői, a nemzeti és az egyetemi könyvtárak illetékesei, a köztársasági és a zágrábi művelődési öngazgatási érdekközösségek, a Szocialista Szövetség, továbbá az Oslobodjenje és a Mladost kiadószervezetek képviselői, és Enes Čengić, akit Krleža végrendeletében felhatalmazott, hogy döntsön műveinek kiadásáról.

Stipe Šuvar elmondta, hogy javasolták a Horvát Íróegyesületnek, létesítsen alapot a fiatal írók ösztönzésére. Az alapot a szerzői tiszteletdíjak összegének egy részéből finanszírozzák, arról a tiszteletdíjról van szó, amit Krleža végrendeletében társadmunkra hagyott. A közelebbieket a Horvát Íróegyesület határozza meg.

Szó volt arról is, hogy a gvozdi lakást múzeummá lehetne átalakítani, Krleža műveiből könyvtárat állítanának össze, helyet kapnának a Krležáról szóló művek és a legértékesebb tárgyak, festmények, de dolgozhatnának itt azok is, akik Krleža műveit tanulmányozzák. Intézkedéseket tettek Krleža hagyatékának védelmére, megállapodtak, hogy a műemlékvédő szervezetek illetékességébe helyezik.

Hamarosan tárgyalnak majd arról a javaslatról is, hogy Krležáról utcát nevezzenek el, emlékművet állítsanak neki. Stipe Šuvar elmondta, hogy a társadalmi tényezőket nem Miroslav Krleža magánöröksége érdekli, ez ugyanis az illetékes bíróság előtt végrendeletének következetes teljesítésére tartozik, a tárgyalást hamarosan lebonyolítják.

ENCIKLOPÉDIA-KIÁLLÍTÁS PÁRIZSBAN. Január 26-án zárult a *Jugoszláv enciklopédia-tudomány* öt

évszázada elnevezésű kiállítás, amely a párizsi Sorbonne egyetemen nyílt meg a minap. A kiállítás három részből áll. Az első rész bemutatja a tudományos összegezés gondolata és az ezzel kapcsolatos tevékenység öt évszázadának áttekintését, a második a Jugoszláv Lexikográfiai Intézet 30 éves tevékenységét, a harmadik pedig ennek az intézetnek a programját a század végéig. Ez a program, sok egyéb között, előíranyozza a *Josip Broz Tito élete és műve*, valamint *Miroslav Krleža élete és műve* című enciklopédiák kiadását.

Ez a kiállítás az utóbbi évek egyik legjelentősebb jugoszláv rendezvénye Párizsban.

A zágrábi intézetből érkezett az a hír is miszerint a Jugoszláv Enciklopédia latin betűs kiadása ez év utolsó negyedében jelenik meg. Addig, a tervek szerint, befejezik a jugoszláv nemzetek és nemzetiségek nyelvén készülő első köteteket is. Ez év nyaráig begyűjtik a harmadik kötet kéziratának egy részét.

A Jugoszláv Lexikográfiai Intézet sajtóértekezletén elmondták, hogy a jugoszláv irodalom enciklopédiai feldolgozásáról a köztársaságokban és tartományokban egyelőre még folynak a társadalmi és szakmai konzultációk.

NEGYVENKÉT BENEVEZETT ELŐADÁS. A Sztérijai Játékok igazgatósága közölte, hogy a 27. Játékokra, amely május 27-én kezdődik, eddig 42 színház nevezett be 61 előadással.

Legtöbb benevezés a Szerb Szocialista Köztársaságból érkezett — 9 színház 13 előadást jelölt. Horvátországból 8 színház 12, Szlovéniából 8 társulat 11, Bosznia-Hercegovinából 6 együttes 9, Macedóniából szintén 6 színház 8, Vajdaságból 4 társulat 7, Crna Gorából 1 színház 1 előadást jelentett be. Az idei mezőny érdekessége, hogy a darabok zöme eredeti

színpadi játék, valamint, hogy az 50 eredeti drámaszövegből 45 a mai életből meríti tárgyát.

A 27. Sztérijai Játékok fő válogatójának Dalibor Foretić zágrábi színikritikust javasolták.

PATAKI LÁSZLÓ DIJA. A Gorica-i Rózsák elnevezésű, hagyományos országos színházi szemle első díját a ljubljani Szlovén Nemzeti Színház társulata kapta Dane Zajc *Mlada Bréda* című drámájának előadásáért Helena Zajc rendezésében. A második díjat a belgrádi 212-es Atelje együttesének ítélték oda. Kimagasló egyéni alakításért díjat kapott Bine Matoh és Ivo Barišić, valamint Pataki László, Csehov *Ványa bácsi* című drámájában nyújtott remekléseért. A művet Harag György rendezésében az Újvidéki Színház mutatta be a fesztiválon. Pataki Szerebrjakov alakításával érdemelte ki a díjat. A kisszínpadok idei találkozáján 15 előadás versengett a díjakért.

AZ OHRIDI IKONGYŰJTEMÉNYRŐL. Az ohridi ikongyűjtemény a világ egyik legismertebb ilyen nemű gyűjteménye, amelyet a szakemberek az első kategóriába soroltak, ahová az úgynevezett „sinai”, „áthoszi” és „oroszi” kollektívák tartoznak még. Mindez meggyőzően szól ezeknek a sok száz éves ikonoknak az értékéről. Egy részüket, méghozzá a legértékesebbeket, az ohridi Szent Kliment székesegyházban őrzik, míg a többi Szkopje, Belgrád és Szófia múzeumaiban van. Ennek a felmérhetetlen kincsnek az elhelyezésére Ohridban, a Szent Kliment templom udvarában, tavalgy megkezdtek egy tágas épület átépítését. Mintegy 90 legértékesebb ikon kerül ide, és mivel az épület közvetlen közelében rendezik be a szláv írástudás állandó kiállítását, a Szent Kliment székesegyház körül nemzetközi jelentőségű művelődési központ alakul ki.

ŐSBEMUTATÓK ÚJVIDÉKEN. Tartományi székvárosunk színházi életében az elmúlt hónapokban az Újvidéki Színház produkciói vonták magukra a figyelmet. Előbb Deák Ferenc *Nirvána* című ősbemutatója ígért eseményt, majd Pataki László újabb országos díja (ezúttal Csehov *Ványa bácsi*jában nyújtott alakításáért) vonta e színház teljesítményét a figyelem központjába. Végül pedig két újabb ősbemutató: Ladik Katalin írta színre Jancsó Miklós vendégrendezésében Tolnai Ottó *Bayer-aszpirin* című monodramáját, majd pedig Daróczi Zsuzsa — ugyancsak egyszemélyes színházi előadás keretében — mutatta be Weörös *Psychéjét*. Ezekről az előadásokról a következő számunkban közlünk kritikai szövegeket.

Januárban a vajdasági zeneművészet is ősbemutatót ünnepelhetett, a Szerb Nemzeti Színházban bemutatott Hartig Tibornak Baudelaire versei nyomán készült basszusszólóra, kamarakórusra és -zenekarra, valamint ütőhangszerekre írt kantátáját, *A romlás virágai* címmel.

TOLNAI OTTÓ — A VILÁGPOR KÖLTŐJE.* Tolnai Ottóról, a költőről, nem elég egyetlen írásban, egyetlen ismertetésben, egyetlen versben szólni. Mert róla is verset kell írni, aminthogy ő is verset ír más költőkről, más művészekről, festőkről, zenészekről. Úgy érzem, megközelíteni, megismerni, megérteni és megszeretni őt a költészet, a színek, a hangok, a meghökkenés révén le-

het legkönnyebben. Hiszen maga is, költészet és, a művészet elementumában lebeg, itt minden egységbe áll és alkotóelemeire hullik szét, a poézis molekulájává, világporrá, a szellem finom hamujává omlik, mert itt mindenképpen el kellett égnie, hamvadnia, valaminek, hogy aztán, fénix módjára, önnön poraiból támadjon fel. Tolnai minden verse tehát keletkezés és elmúlás, kezdet és vég, valami, ami e két ellentétes pólus között történik, önmagában tökéletes egészet alkotó részlet, fragmentum, porszem, amelyben benne van az egész világ, s amely nélküle elképzelhetetlen. Ez az érzelmi képlet, az üresség és teljesség, a homorúság és domborúság érzete egyidőben (amelyet a *Homorú versek* című első kötetében már sejtet a költő), egész költői ópuszának alapérzése, s ez — éppen örökös alkotói elégedetlensége miatt — rendkívül erőteljes és kiapadhatatlan. Úgy tűnik, a költő mindent ki akar írni magából, mindent teljessé tenni itt belül és ott kívül, eggyé válni a világgal és önmagával. S mindezt a költészet révén, amelyet a dolgok, az egész összességének értelmez, s amely minden mást pótol, mert a költészet nem más, mint az élet másik megjelenési formája, ahonnan annyi nosztalgiaival, annyi vágyakozással tekint annak elsődleges alakjára — vagy platóni szóhasználatlalt élve — az elsődleges, tiszta „ideára”. Ezért Tolnai verseiből kihull minden sallang. Versei csupán aktív — pozitív vagy negatív — hordozó elemből állnak, mert hiszen a negatívum is lehet aktív értelmű. Egyszóval, ami a versben marad, csupa elementáris dolog, noha olykor egészen mellékes, banális és költőtietlen, sőt vulgáris elem is előfordul ilyen szerepben. De mindig, mint lényeg, úgyhogy mindezek a verslényegek, a nyúl farknyiak, sőt

* A Magyar Rádió és az Újvidéki Rádió irodalmi szerkesztőségének közös szervezésében decemberben, a budapesti Kossuth Klubban nyilvános rádióműsorban Tolnai Ottó irodalmi munkásságát mutatták be. Tolnai Ottó verseit budapesti és újvidéki színművészek tolmácsolták. A költő munkásságáról dr. Illa Mihály és Faszkal Gilleszki beszélt. Ez utóbbi méltatását közöljük.

az olyan egysorosak is, mint a „svejk sörhaja”, végeredményben egyetlen nagy verssé, modern eposszá állnak össze. Azt hiszem, napjainkban József Attila írna így, vagy valamelyik régebbi, de épp oly kamaszos-fiatalos költő. Egészen bizonyos, hogy mind sutba vágná a régi prozódia kötöttségeit, a vesszőket és pontokat, a csodálat vagy a félelem figyelmeztető jeleit, mert mindezt a szónak kell magában foglalnia, annak kell önmagában is beszédesnek lennie, hogy túlszárnyalja önmagát, vagy ha erőtlenné hozzá, akkor is felülkerekedjék, s így vonuljon be a költészetbe, így legyen versépítő elem. Mert a vers az a műfaj, amely aztán igazán nem tűri a hazugságot, követi magából, mint az egészséges szervezet az idegen testet. Tolnai jól tudja ezt, azért is nyúl le egészen a lelke mélyéig, onnan hozza fel a legrejtettebb kin-

cseket nagy-nagy utakat járva be, mint valami világotató, modern Ulixesz. S letörli a port sarujáról, letörli a port verseiről, majd így megtisztálkodva-megtisztulva, hamisítatlan, eredeti mivoltában állít elébünk. Verseinek nyomában legfeljebb a költő-álom, tehát egy riogató szellem, világgör-felhője lebeg, mert a költő álma — ugye — nem álomba ringat, hanem ébreszt, serkent. Ezt akarja velünk Tolnai álma is, mármint, hogy maga után édesgessen bennünket a költészet világába. Belépve tehát a költészetnek ebbe a világába, ennyit akartam papírra vetni Tolnai Ottóról, noha még nagyon sokat lehetne írni és mondani róla. Mindenki tudna írni róla valamit, vagy ha nem, majd ír ő édes mindannyiunkról. Ezért ír verseket. Mert valakinek el kell végeznie azt, amit annyian elvárnak tőle.

BORBÉLY János fordítása